

**Terve Kunta
-verkosto**

Finnish Healthy Cities Network

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen on yhteinen asia

Luottamushenkilöt kunnissa

25.10.2021 verkkoluento

Tapani Kauppinen

Kuntalaisten hyvinvointi on kaikkien asia

Tänään kerron teille, että:

1. Edelleen tarvitaan kuntaa, kuntalaisten hyvinvointi on kunnan etu
2. Kuntapäätäjät asettaa tavoitteet, resurssi ja seuraa
3. Kuntapäätäjää auttavat strategia ja tekijät
4. Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi tarvitaan useita toimijoita, jotka puhaltavat samaan hiileen

”Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (hyte) on sitä, että ihminen mahdollisimman vähän tarvitsee sote-palveluja elämänsä aikana...”

Tavoitteena: Hyvinvoivat, työ- ja toimintakykyiset kuntalaiset

Mikä on kunnan rooli?

Esimerkkejä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä kunnissa

Terveellinen, turvallinen ja liikkumista edistävä ympäristö

Valaistut, aurutut ja hiekoitetut kadut, turvalliset pyöräteitit ja kunnostetut pyörätiet, terveysnäkökulman huomioivat rakennusmääräykset, melun ja häiriöiden torjunta ja valvonta, vähittäismyynnin ja ravintoloiden vastuullisuuden tuki, puhdas vesi ja toimiva jätehuolto jne.

Kulttuuripalvelut ja harrastamisen paikat

Kaupunginmuseot ja kansalaisopistot, räätälöidyt ja subventoidut palvelut erityistä tukea tarvitseville (esim. työttömät, maahanmuuttajat) jne.

Sivistys, varhaiskasvatus ja koulut

Kirjastojen monipuoliset palvelut, koulupäivän liikunnan lisääminen, kiusaamisen ehkäisy, erityistä tukea tarvitsevien tunnistaminen ja ohjaaminen palveluihin, terveellinen joukkoruokailu jne.

Elinvoiman edistäminen

Yritysneuvonta, nuorten kesätyöt, pitkäaikaistyöttömien ja vaikeasti työllistyvien työllistymisen tukitoimet ja palveluohjaus, työnantajien päihdeohjelmat jne.

Liikuntapalvelut ja harrastamisen paikat

Lähiliikuntapaikat, koulujen ja päiväkotien pihat kaikille, päihdeettömyys, räätälöidyt ja subventoidut palvelut erityistä tukea tarvitseville (esim. työttömät, maahanmuuttajat) jne.

Osallisuuden vahvistaminen

Asukkaiden osallistumisen paikat ja mahdollistaminen, järjestötoiminnan tukeminen, vanhus- vammais- ym. neuvostot ja asukasraadit, osallisuus palveluiden kehittämisessä jne.

Keskushallinto
Hyvinvointi ja terveys osaksi kuntastrategiaa ja taloussuunnittelua

Päätösten hyvinvointi- ja terveysvaikutusten ennakoarvointi

Hyvinvointikertomus

Hyvinvointiryhmä tms.

Hyvinvointikoordinaattori

www.thl.fi/hyte

 Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

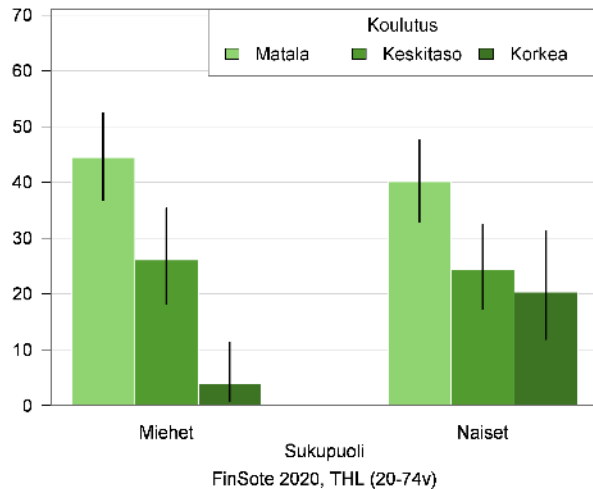
Mikä on päättäjän rooli?

Vuosittaisessa ja valtuuskausittaisessa hyvinvointijohtamisessa

Kuntapäätätjä asettaa tavoitteet, resursoi ja seuraa

Nykytila tiedossa

Ei usko jaksavansa työskennellä vanhuuseläkeikään saakka (%)
Päijät-Hämeen hyvinvointialue

(Linkki: [Terveys.fi](https://terveys.fi))

Tavoitteet

7. HYVINVOINTITYÖN
EVÄSTYKSET
VALTUUSTOKAUDELLE
2021–2025

“Täällä koitetaan huolehtia kaikkien hyvinvoinnista.

1. Hyvinvointikertomus hyvinvointisuunnitelmaksi.
2. HYTE-työn kytkeminen vahvemmin osaksi strategisen työn ja taloushallinnon prosesseja Heinolassa.
3. HYTE-toiminnan rakenteiden ja rytmin säilyttäminen ja kehittäminen.
4. Koronaepidemian tuomien haasteiden huomioiminen sekä epidemian jälkeiseen aikaan panostaminen.

(Heinolan laaja hyvinvointikertomus 2021)

Toimeenpano & päätökset

Tavoitteiden ja toimenpiteiden tulisi näkyä:

- 1) toiminto- ja taloussuunnitelmassa sitovina tavoitteina, toimialakohtaisina toimina ja resursseina sekä
- 2) käyttötaloussuunnitelmassa ja investointiosassa onnistumisen mittareina
- 3) toimintakertomuksessa kuvauksena käytetyistä resursseista ja onnistumisista tavoitteittain.

(Linkki: [THL.fi](https://thl.fi))

Seuranta ja valvonta

”Tarkastuslautakunta esittää, että hyvinvointikertomus ja -suunnitelma laadittaisiin keväällä, jolloin sen tietoja voidaan huomioida nykyistä paremmin talousarvion laadinnassa. Tavoitteena tulee olla, että hyvinvointikertomusta hyödynnetään paremmin, koska hyvinvoinnin edistäminen on kaupungin strategiassa keskeisenä painopisteenä.”

(Linkki: [Thl.fi](https://thl.fi))

Kuntien etu ja velvollisuus on huolehtia asukkaiden hyvinvoinnista 1/2

Kuntalaki (2015/410) määrittelee kuntalaisten hyvinvoinnista ja terveydestä huolehtimisen keskeiseksi kunnan perustehtäväksi.

Laki sote-järjestämislaista (Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 612/2021 6§): Kunnan hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tehtävät:

- Strategisessa suunnittelussaan asetettava tavoitteet ja määriteltävä toimenpiteet
- Arvioitava ennakkoon ja otettava huomioon päätöksensä vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin
- Nimettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho
- Seurattava kuntalaisten elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin
- Raportoitava kunnanvaltuustolle vuosittain
- Valmistettava valtuustolle valtuustokausittain hyvinvointikertomus ja -suunnitelma
- Toimitettava hyvinvointikertomus ja -suunnitelma hyvinvointialueelle ja julkaistava se julkisessa tietoverkossa

Kuntien hyvinvoinnin edistämisen työn lakiperusta

2/2

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä kunnan on

- tehtävä yhteistyötä:
 - eri toimialojen välillä
 - **muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa**
- toimittava hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa ja tuettava sitä asiantuntemuksellaan
- **edistettävä hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia**
- osallistuttava vuosittain hyvinvointialueen järjestämiin neuvotteluihin (7 §)

Lisäksi Helsingin ja Uudenmaan alueella lisäsäädöksiä

(Lähde: Finlex)

Ihmisen arkiympäristö on merkittävässä asemassa hyvinvoinnin kannalta

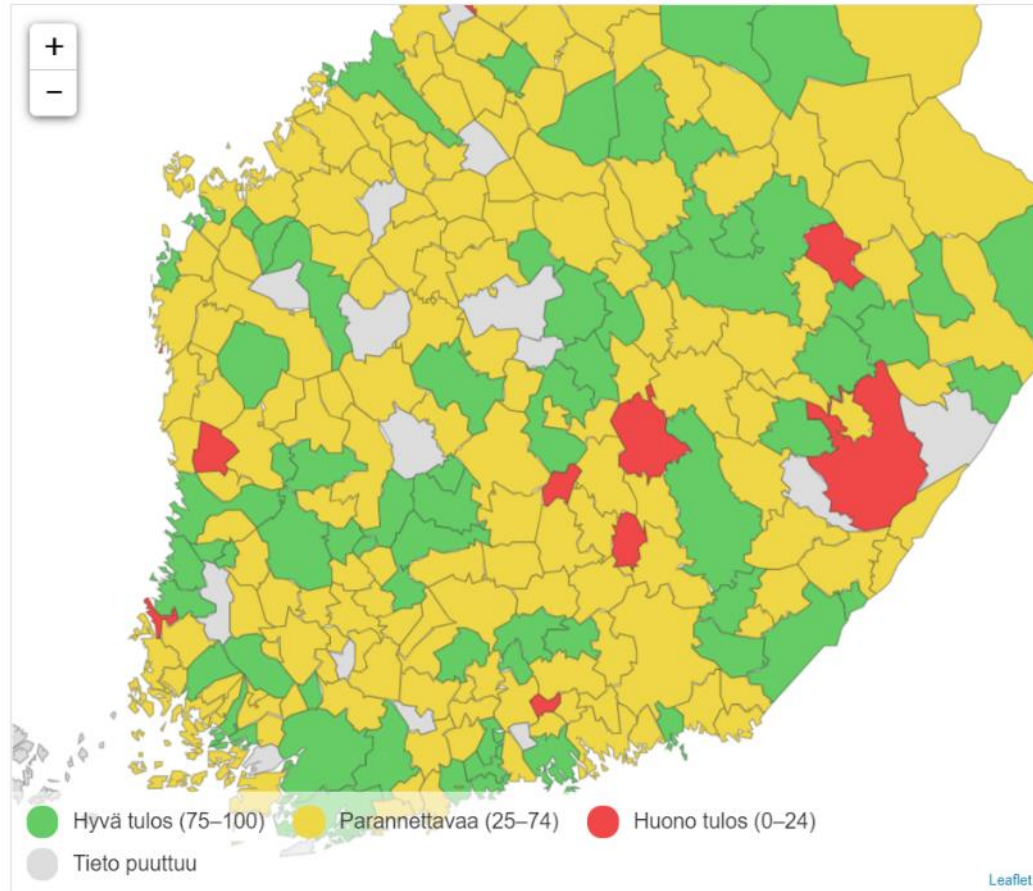
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen portaavat

Kunnan toiminnassa

Vertaile kuntien terveydenedistämisen aktiivisuutta TEAvisarilla

Sitoutuminen 2019

(Lähde: [TEAvisari, Kartta](#))

Kuntajohto: Heinola 2019

TOP 10 kuvaa organisaation tai alueen organisaatioiden keskeisimmät vahvuudet ja kehittämiskohteet verrattuna koko maan tilanteeseen.

VAHVUUKSET	VASTAUS
Päätösten ennakkoarviointi käytössä Suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa	Kaikessa kunnan toiminnassa
Päätösten ennakkoarviointi käytössä Lautakuntapäätösten valmistelussa	Kaikessa kunnan toiminnassa
Paikallinen turvallisuussuunnitelma Käsitelty lautakunnassa	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Paikallinen turvallisuussuunnitelma Käsitelty hyvinvointiryhmässä	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Päätösten ennakkoarviointi käytössä Ennakkoarvioinnin käyttöönottamisesta tehty päätös	Kyllä
Ikäryhmittäisiä tavoitteita ja toimenpiteitä terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi Ikäntyneet	Kyllä, laadittu tarkemmat toimenpiteet
Tavoitteet ja toimenpiteet määritetty Osallisuusohjelma	Kyllä, osana laajempaa kokonaisuutta
Paikallinen turvallisuussuunnitelma Käsitelty hallituksessa tai valtuustossa	Keskusteltu ja päätetty toimenpiteistä
Johtamisvastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä Kirjallinen päätös suunnittelijan tai koordinaattorin tehtävistä	Kyllä
Ikäryhmittäisiä tavoitteita ja toimenpiteitä terveyttä edistävien ravitsemustottumusten lisäämiseksi Lapset ja nuoret	Kyllä, laadittu tarkemmat toimenpiteet
KEHITTÄMISKOHEET	VASTAUS
Palveluiden suunnittelu Yhteiskehittämisen periaate	Ei

Tulokset

- Perusterveydenhuolto
- Liikunta
- Kuntajohto**
- Ammatillinen koulutus
- Lukiokoulutus
- Perusopetus
- Kulttuuri

(Lähde: [TEAvisari, TOP 10](#))

HYTE-kerroin taloudellinen kannustin kunnille

- Kunnille on tulossa hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen valtionosuuden lisäosa eli HYTE-kerroin.
- Kannustin määräytyy osaksi kuntien tekemän hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyön mukaan.
- Tällä varmistetaan kuntien aktiivinen toiminta asukkaiden hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi myös sote-uudistuksen jälkeen.
- Käyttöön vuoden 2023 alusta, jolloin kunnille jaetaan ensimmäisen kerran uudistuksen jälkeinen valtionosuus.
- Jo nyt tehtävä työ tulee siis vaikuttamaan rahoitukseen.

(Lähde: [THL:n verkkosivut](#))

Yhteistyöstä esimerkkejä

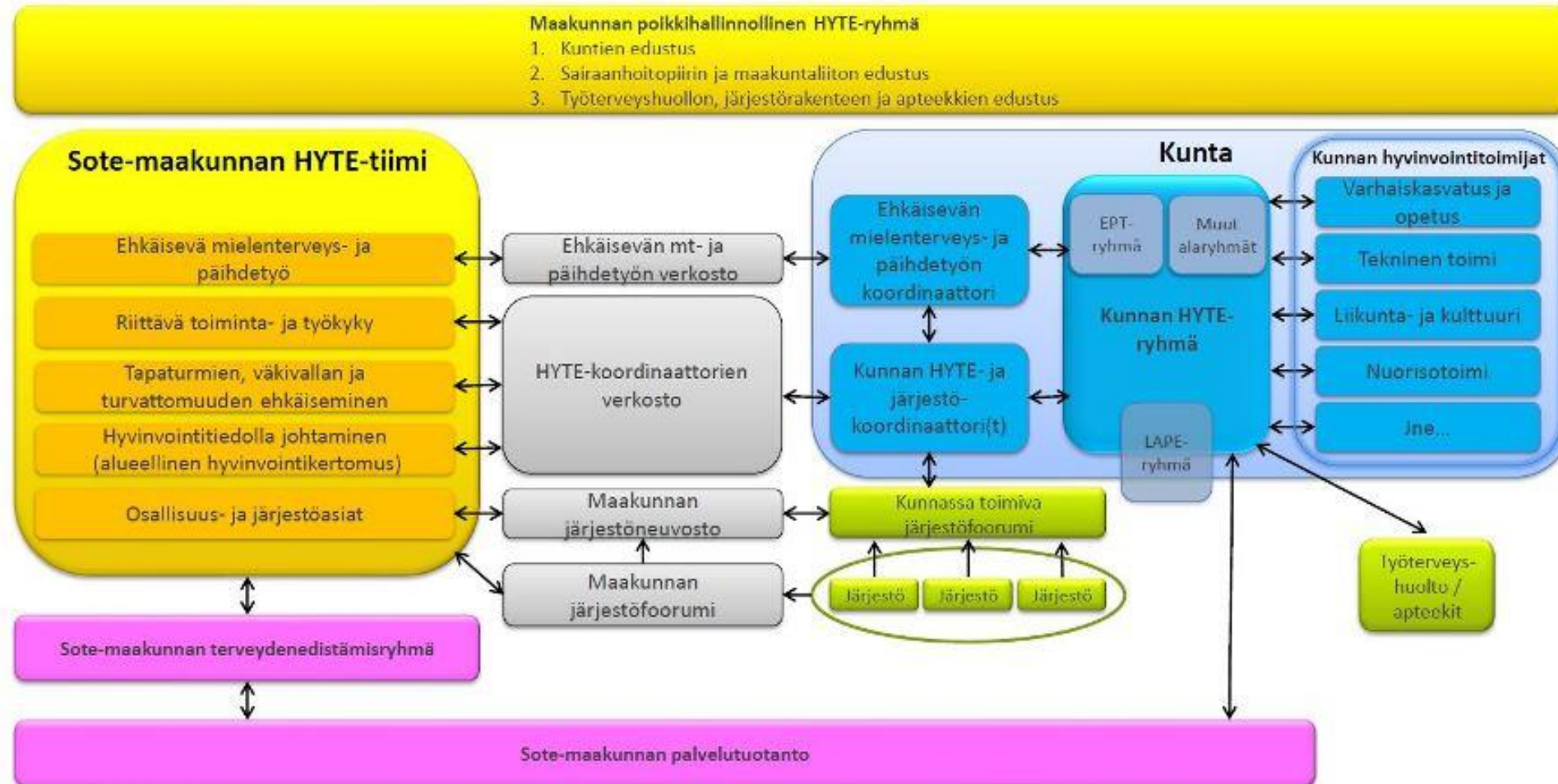
Rakenteet yhteistyön tukena

Hyvinvointikertomus ja -suunnitelma osana talousarviota

Valtuustoaloitteet

Yksi esimerkki rakenteista yhteistyön tukena

Sote-uudistuksen HYTE-rakenne?

(Lähde: [THL:n verkkosivut](#) , Esimerkki Pohjois-Savon rakenne 12.11.2020)

Kunnan hyvinvointikertomus ja -suunnitelma tiedolla johtamisen työväline

- Valitut painopisteet ohjaavat niukkojen resurssien kohdentamista ja monialaista yhteistyötä
- Hyvinvointi, terveys- ja turvallisuustavoitteiden asettaminen perustuu tietoon nykytilanteesta ja näkemykseen siitä, minkälaiseen muutokseen pyritään
- Keskeinen työväline kunnassa:
 - kunnan strategisessa johtamisessa sekä
 - osana talousarviota

(Lähde: [THL:n verkkosivut](#))

Valtuustoaloitteet kunnan kehittämisen työvälineenä

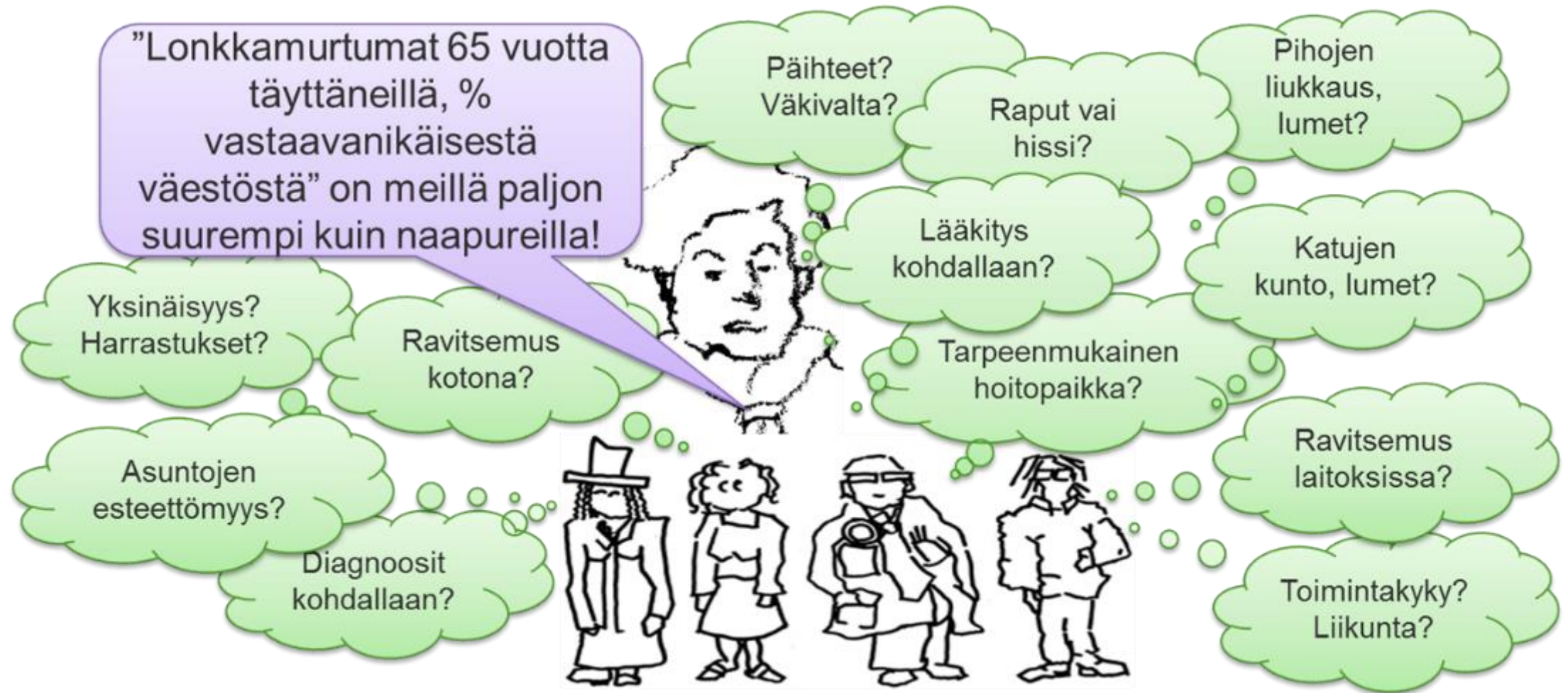
- Esimerkkinä valtuustoaloite Nuorten tukitoimien parantamisesta (2021)
 - Hanketyö arkityön tukena, että nuoren rinnalla pitkään kulkevat aikuiset?
 - Sivistys- ja hyvinvointitoimiala valmisteli valtuustoaloitteeseen vastauksen, jossa arviointiin esim. yhteisötyötä, nuorten arkiympäristöjä ja oppilashuoltopalvelujen resursseja.

Ratkaisussa esitettiin useita toimenpiteitä.

”Valtuusto hyväksyi vuoden 2021... määrärahan kahden määräaikaisen koulunuorisotyöntekijän palkkaamiseen vuoden 2021 loppuun saakka. Palkattavien työntekijöiden tehtävänä on mm. yhteisökehittämistä hyödyntämällä tukea kouluyhteisöä siten, että etäopetuksen kielteiset vaikutukset lievittyvät ja lasten ja nuorten paluu lähiopetukseen sujuvoituu...”

Kaikkia tarvitaan: Esimerkki yhden tavoitteen monet toimijat lonkkamurtumien vähentämisessä

Kaikkia tarvitaan: Esimerkki yhden tavoitteen monet toimijat koululaisten ravitsemuksessa

Maksuttomat verkkokoulut luottamushenkilöille oman osaamisen vahvistamiseen

Siirry THL:n verkkokoulujen etusivulle ja rekisteröidy palveluun

TIEDÄ & TOIMI

www.thl.fi/verkkokoulut

Tietojen hyödyntämisen verkkokouluilla käytät tietoa tehokkaammin

MITÄ?

Hyvinvointitiedon maksuttomat verkkokoulut

THL:n verkkokoulut vahvistavat kykyäsi hyödyntää hyvinvoinnista ja terveydestä kertovaa tietoa ja soveltaa sitä tiedolla johtamiseen kunnan eri hallinnonaloilla. Verkkokouluissa on käytännön esimerkkejä tiedon hyödyntämisestä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisessa kunnissa ja alueilla. Verkkokoulut on tarkoitettu erityisesti kunnan ylimmälle johdolle, valmisteleville viranhaltijoille, esittelijöille, luottamushenkilöille ja myös kaikille kotiseutunsa asioista kiinnostuneille kuntalaisille.

Tiedolla johtaminen hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä

- Verkkokoulu tukee terveydenedistämisen arviointia, suunnittelua ja johtamista alueilla, kunnissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Verkkokoulussa käytetään esimerkkinä Terveyden edistämisen vertailutietojärjestelmää (TEAVISARI) ja Kouluterveyskyselyä.
- Opetuksessa käytettävässä suositeltava laajuus oppimistehtävien kanssa on 2 opintopistettä.

Ennakoarviointi ihmisiin kohdistuvista vaikutuksista

- Verkkokoulussa kerrotaan, kuinka kunnan valmistelemien päätösten vaikutuksia eri ihmisryhmiin voidaan arvioida ennalta. Vaikutusten ennakoarviointi on lakisäätöistä toimintaa, se lisää valmistelun luotettavuutta ja parantaa päätöksentekoa.
- Opetuksessa käytettävässä suositeltava laajuus oppimistehtävien kanssa on 2 opintopistettä.

MIKSI?

Mitä kunnanjohtaja ja luottamushenkilö hyötyvät verkkokouluista?

Asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen on kuntien lakisäätöinen tehtävä. Verkkokoulujen jälkeen on mahdollista arvioida tarkemmin, mikä omassa kunnassa toimii hyvin ja mihin kannattaisi kiinnittää huomiota, jotta kuntalaisten terveys ja hyvinvointi kohenisivat.

Verkkokoulut sisältävät:

- perustiedot tiedolla johtamisesta ja päätösten ennakoarvioinnista
- käytännönläheisiä vinkkejä, lyhyitä videoita ja kysymyksiä pohdittavaksi
- konkreettisia tehtäviä tiedon hyödyntämisestä ja soveltamisesta omaan työhön

Kohti tiedolla johtamista

Tiedolla johtaminen on tiedon hyödyntämistä

Tiedon avulla on mahdollista puuttua ongelmiin, ehkäistä niiden syntyä sekä edistää hyvinvointia ja terveyttä. Tarkastelemalla oman kunnan tilannetta suhteessa muihin samankaltaisiin Suomen kuntiin tai alueisiin voidaan hyödyntää vertailutietoa suunnittelun, johtamisen ja arvioinnin tukena. Vertailutietoa auttaa perustelevaan päätöksiä ja uusia toimenpiteitä paremmin.

On tärkeää tietää esimerkiksi,

thl

Lähde: THL, 2021

MITEN?

Vinkkejä verkkokoulujen suorittamiseen

Verkkokoulut koostuvat itsenäisesti suoritettavista, viidestä kuuteen osiosta sekä lisämateriaaleista. Yhden osion opiskeluun kannattaa varata aikaa 5–30 minuuttia. Rekisteröityneenä ja kurssille liittyneenä käyttäjänä pääsee tekemään loppupentin, josta saa kurssikohtaisen todistuksen. Verkkokoulujen avulla voi myös kouluttaa kunnan avainhenkilöjä, kuten hyvinvointiryhmän tai lautakunnan jäseniä. Kokemusten pohtiminen ja ajatusten vaihtaminen yhdessä tukevat tiedon hyödyntämisen edistämistä.

Lisätietoja

Rekisteröidy THL:n verkkokouluihin

Lue verkkokoulujen esittelyt

Tutustu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtamisen aiheistuvoston

Yhteystiedot

teavisari@thl.fi

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos
thl.fi | @THLorg

(Lähde THL 2021)

Luottamushenkilön tehtävänä

- Ole tietoinen hyvinvoinnin tilasta
- Aseta tavoitteet olemassa olevan tiedon pohjalta
- Turvaa riittävät resurssi tarvittaessa
- Kun teet päätöksiä, arvioi kuinka ne auttavat tavoitteiden toteutumista
- Seuraa ja valvoa tavoitteiden toteutumista

Tietoa työn tueksi

Työkalut ja tietopalvelut:

[TEAvisari-palvelu](#)

[Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen johtaminen](#)

[Hyvinvointi- ja terveyserot](#)

Tämä video ja diat löydät osoitteesta: www.thl.fi/tervekunta

Kiitos!

Tapani Kauppinen
kehittämispäällikkö
tapani.kauppinen@thl.fi
@TapaniKa

KUOPIO

